

Tři sociologické události v říjnu 2006

Udělení Ceny Nadace Dagmar a Václava Havlových Vize 97 prof. Zygmuntu Baumanovi
Praha, Pražská křižovatka, 5. října 2006

Konference *Chaos a řád ve společnosti a v sociologii*
Praha, Areál UK Jinonice, 13. října 2006

Slavnostní setkání k 15. výročí založení *Sociologického nakladatelství SLON*
Praha, Zrcadlová kaple Klementina, 16. října 2006

Letošní říjen poskytl přátelům sociologie v Praze hned tři příležitosti k neobvyklým setkáním vyznačujícím se současně nemalou intelektuální brilancí nabízeného obsahu i milou uvolněností náležející k událostem, jež jsou nejen vědeckého, ale i společenského rázu. Dne 5. října proběhlo v prostorách bývalého kostela sv. Anny na Starém Městě pražském, v posledních letech zrenovovaného a přejmenovaného na „Pražskou křižovatku“, slavnostní předání jedné z nejprestižnějších domácích cen za vědecké dílo vynikajícímu polskému (či přesněji polsko-britskému) sociologovi prof. Zygmuntu Baumanovi. Tento vzácný host Prahu navštívil již několikrát, kupříkladu v roce 2002 přijel, aby převzal čestný doktorát Univerzity Karlovy (jeho slavnostní proslav přednesený v Karolinu vyšel v SČ 39 (1)). V tomto roce se Bauman stal v pořadí osmým laureátem Ceny Nadace Dagmar a Václava Havlových Vize 97, k jejímž předchodcům patří kupříkladu Umberto Eco nebo Robert B. Reich.

Již během dne proběhla za účasti laureáta panelová diskuse „Humanitní vědec v postmoderním světě“ s mladšími zástupci českých sociologických pracovišť, kterou moderoval ve Walesu působící sociolog práva prof. Jiří Příbáň a jež byla určena především pro studenty vysokých škol. Při večerní ceremonii se rozlehlé postmoderně pestré prostory svatoanenského kostela zaplnily do posledního místa. Vedle známých politických osobností a příslušníků společenské smetan-

ky hlavního města byla v publiku početně zastoupena také česká sociologická obec. Jistě nejen ona dokázala ocenit obsah přednesených projevů, které se přirozeně soustředily na osobnost a dílo vyznamenaného polského sociologa. Spoluzakladatel Ceny Nadace Vize 97, bývalý český prezident Václav Havel, ve svém projevu vyzdvihl, jak ideálně Bauman odpovídá očekávanému profilu nositele této ceny. Laureát dle Havla svým dílem jasně překračuje hranice technokraticky chápané sociální vědy a zasazuje se o záchranu společenské plurality a o usilování o pravdu nezatíženou zjednodušení a tlaky jakékoli ideologie.

Úlohy laudátora se zhostil s rétorickou bravurou a obsahovou přesvědčivostí prof. Miloslav Petrušek, nepochybný *spiritus agens* udělení významného ocenění Nadace Vize 97 Zygmuntu Baumanovi. Petrušek ve své laudaci položil důraz na morální apel, se kterým Bauman promlouvá ke svým čtenářům a posluchačům ve všech svých dílech vzniklých v posledních desetiletích. Platí to nejen pro texty výslovně se zabývajícími etickými otázkami, ale neméně i pro Baumanovy sociologické analýzy, jejichž vynikajícím příkladem je kniha, která bývá hodnocena jako jeho nejzdařilejší dílo, studie o sociálních příčinách tragického osudu Židů ve 20. století *Modernita a holocaust* (recenze anglického a českého vydání od Petry Rakušanové a Heleny Kubátové vyšly v SČ 39 (1), resp. 41 (4)). Petrušek jasně a pregnantně vystihl, proč má smysl Baumana číst: umí psát a nic z toho, o čem píše, se nerozmělnuje v malicherných odborných debatách, ale s mimořádnou lidskou naléhavostí se obrací ke všem čtenářům. Apel, pro který ji je třeba brát nesmírně vážně, má Baumanova sociologie dle Petruska především proto, že to je sociologie odpovědnosti, volby a svobody.

Zatímco Miloslav Petrušek v hodnocení Baumanova díla zvolil za klíčové slovo „svoboda“, sám laureát si ve svém slavnostním děkovném proslavu vybral pojem „naděje“. S odvoláním na nikoho menšího než pozorně naslouchajícího Václava Havla Bauman při-

pomněl, že naděje nijak nesouvisí s předpovídáním budoucnosti, třeba i na základě těch sebejistějších znalostí o současném a minulém stavu věcí. Naděje budoucnost nijak „nezavazuje“, nedeterminuje, ale dělá něco základnějšího a pro příchod budoucnosti podstatnějšího: umožňuje ji. Současně je třeba mít na paměti, jak polský myslitel dále neopomenul zdůraznit, že naděje jako jediná lidská poloha nemá platnou alternativu. Pouze naděje pomáhá překonat obtížná historická i individuální období a vyvarovat se přitom pádu do osidel myšlení, které dle Baumana od Hegelových dob usiluje o budování lepší budoucnosti na základě údajného vědeckého poznání a zákonitostí dějin a společenského vývoje. Projekty budování lepšího příští zkrachovaly a přehnané sebevědomí opírající se o domněle jisté a spolehlivé vědění muselo vyklidit pole nové skromnosti, která nemá než – naději. Bauman, očitý svědek dvou totalitních diktatur 20. století, které se nám dnešním mohou jevit stále více jako jen dávno přešlá minulost, zatímco pro něj byly až příliš přítomnou připomínkou křehkosti lidské existence, v pražské řeči ukázal, že umí jasně a s nesrovnatelnou přesvědčivostí sdělit, v čem je sociální svět založený na nejisté naději lepší než svět založený na jakékoli verzi absolutní pravdy.

Oficiální část programu skončila energickým poklepnutím berlou Nadace Vize 97 o pódium anenského kostela, jímž se osmdesátiletý, ale stále svěží Bauman jednou provždy přiřadil k laureátům její prestižní ceny. Sympatickým dárkem pro něj a zejména pro hosty slavnostního večera byla prezentace čerstvě vydaného českého překladu rozhovorů s Baumanem, které pořídili dva významní polští sociologové Roman Kubicki a Anna Zeidler-Janiszewska (Zygmunt Bauman. *Humanitní vědec v postmoderním světě*. Praha: Nadace Vize 97, 2006). Českému čtenáři, v Baumanově případě na rozdíl od mnoha jiných zahraničních autorů rozmazlenému stále se rozšiřující řadou překladů jeho prací, se touto knihou dostává do rukou text přibližující dosud méně známé stránky Baumanova vě-

deckého i lidského osudu, který jistě nestojí méně za čtení jen proto, že rozhovory údajně patří k „lehčím“ žánrům.

Značnou věcnou i osobní souvislost s baumanovskou slavností měla konference, která se uskutečnila 13. října 2006 v prostorách areálu Karlovy Univerzity v Praze-Jinonicích. Už bez nebezpečí, že bych se dopustil neomluvitelné indiskrétnosti, zde mohu prozradit, že příležitostí ke konání této konference byly sedmdesáté narozeniny jednoho z nejvýznamnějších českých společenských vědců posledních desetiletí prof. Miloslava Petruska, sociologa, který má lví podíl zásluhy na vstřícném uznání, jehož se v českých zemích po roce 1989 dostává Baumanovi. Konferenci, jež nesla název „Chaos a řád ve společnosti a v sociologii“, uspořádaly společně Institut sociologických studií FSV UK a katedra sociologie FF UK, tedy dvě pracoviště, na nichž jubilant během svého dlouhého a mimořádně plodného profesního života asi nejdéle a nejintenzivněji působil. Zatímco chaos a řád spolu svádějí urputný, a jak odpovídá povaze doby, nerozhodný souboj v příspěvcích řečníků, řád s převahou zvítězil v organizaci konference, která svedla dohromady mnohé z kolegů a přátel Miloslava Petruska a také velký počet jeho současných i bývalých studentů. Milým, a dalo by se říci typicky petruskovským rysem této konference byla přítomnost příspěvatelek a příspěvatelů ze Slovenska a Polska vedle řečníků z pražských pracovišť a brněnské Masarykovy univerzity. Jediným okamžikem, kdy se – aspoň na krátkou chvíli – mohlo zdát, že chaos přece jen naruší řádný průběh konferenčních jednání, byl příchod delegace Univerzity Karlovy vedené jejím současným rektorem prof. Václavem Hamplm. Toto zdání však bylo záhy uvedeno na pravou míru. Jubilant z rukou rektora UK obdržel mimořádné ocenění – pamětní medaili z roku 1948 – jistě nejen výraz vděčnosti univerzity za vykonanou práci bývalému dvojnásobnému děkanovi jedné z jejích fakult (1992–1997) a prorektorovi v letech 1997–2000, ale rovněž a především úcty k oslavenci jako mimořádné vě-

decké a lidské osobnosti. V rámci konference také byla veřejnosti představena nová kniha Miloslava Petruska *Společnosti pozdní doby* (Praha: Sociologické nakladatelství 2006).

Právě Sociologické nakladatelství neboli SLON bylo hlavním protagonistou dalšího sociologického setkání, které se během října v Praze uskutečnilo. Vydavatelé dr. Alena Miltová a dr. Jiří Ryba neuspořádali k 15. výročí vzniku tohoto nakladatelství vědeckou konferenci, ale rozhodli se pro originálnější způsob slavení: pozvali publikující, čtoucí i ty ostatní sociology do Zrcadlové kaple pražského Klementina k poslechu barokní hudby a přípitku nad čerstvě vydaným edičním katalogem SLONa. I SLON měl svého laudátora, byl jím filozof prof. Erazim Kohák, v jehož řeči zaznělo, co si o Sociologickém nakladatelství a lidech, kteří je tvoří, myslí jistě i mnozí další: jde o výjimečně záslužný podnik, který v mnohém navazuje na dobré tradice českého nakladatelství vědecké literatury násilně přerušené v roce 1948 a plní nedocenitelnou službu pro českou sociologickou komunitu. Volba hudby jako hlavního média pro oslavu výročí SLONa byla velmi šťastná, protože umožnila přítomným zamyslet se kupříkladu nad tím, kolik dobrých knih již SLON vydal a jak příjemné by bylo pustit se do jejich četby, kdyby ovšem na to zbývalo jediné – čas.

Marek Skovajsa

ECSR Summer School: Integrating Sociological Theory and Research in Europe
Praha, 25.–30. srpna 2006

ECSR Conference: European Comparative Studies, Quality and Inequality in Education

Praha, 1.–2. září 2006

Sociologický ústav AV ČR byl ve druhé polovině srpna letošního roku partnerem při pořádání hned dvou vědeckých akcí minimálně evropského významu. Evropské konsorcium pro sociologický výzkum (European Consorti-

um for Sociological Research, dále jen ECSR, www.ru.nl/ecsr) v Praze ve spolupráci s oddělením Sociologie vzdělání a stratifikace SOÚ AV ČR a katedrou sociologie FF UK uspořádalo letní školu, na kterou navazovala vědecká konference. V roce 2006 se letní škola i konference poprvé uskutečnily v jednom městě, ihned po sobě a ke společné problematice. Tématem obou mezinárodních setkání byla především nerovnost v přístupu ke vzdělání a akce proběhly za účasti nejvýznamnějších odborníků tohoto oboru.

ECSR Summer School: Integrating Sociological Theory and Research in Europe se konala ve dnech 25.–30. srpna na téma *Quality and Inequality in Education: Theory, Research, and Policy* za účasti téměř 30 studentů z Německa, USA, Velké Británie, Nizozemska, Španělska, Lucemburska, Izraele, Estonska, Polska, Maďarska, Slovenska a České republiky. Letní škola byla organizována tak, že dva dopolední bloky byly věnovány přednášce jednoho z lektorů a v průběhu odpoledních bloků probíhaly prezentace odborných prací jednotlivých studentů. Samozřejmostí byl značný prostor věnovaný v průběhu celé letní školy diskusím (jednak mezi studenty navzájem, jednak mezi studenty a lektory) a komentářům lektorů ke studentským projektům.

Lektorský tým letní školy tvořili následující profesoři: Jaap Dronkers (European University Institute, Itálie), Robert M. Hauser (University of Wisconsin-Madison, USA), Yossi Shavit (Tel Aviv University, Izrael), Cordula Artelt (University of Bamberg, Německo) a Jan O. Jonsson (Stockholm University, Švédsko). Všichni patří k předním světově uznávaným odborníkům v oblasti sociologie vzdělání, a letní škola byla tedy díky nim sama o sobě výjimečnou a prestižní záležitostí.

V úvodním dni Jaap Dronkers ve svých přednáškách představil dvě témata důležitá z hlediska sociologického pohledu na utváření vzdělanostních nerovností ve společnosti. Zejména na datech za Nizozemsko poukázal na hlavní aspekty týkající se imigrace a rozvedených rodin z pohledu utváření sociálních nerovností. Ve svém výkladu se zabýval